

Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας

Τόμ. 34 (2016)

Ανισότητες

Rainer Schnell, Paul B. Hill & Elke Esser, Μέθοδοι εμπειρικής κοινωνικής έρευνας

Βασιλική Γεωργιάδου

doi: [10.12681/sas.10259](https://doi.org/10.12681/sas.10259)

Copyright © 2016, Βασιλική Γεωργιάδου

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Γεωργιάδου Β. (2016). Rainer Schnell, Paul B. Hill & Elke Esser, Μέθοδοι εμπειρικής κοινωνικής έρευνας. *Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας*, 34, 215–218. <https://doi.org/10.12681/sas.10259>

μερα. Η περιοδολόγηση αυτή δίνει τη δυνατότητα να κατανοήσουμε καλύτερα τη διαμόρφωση των πολιτικών ισορροπιών στις χώρες που μελετώνται, κάτι που μπορεί να μας δώσει τη δυνατότητα να προχωρήσουμε και σε περαιτέρω συγκριτικές προσεγγίσεις με τη Δυτική Ευρώπη, την Ελλάδα, αλλά και ανάμεσα στις ίδιες τις χώρες που αναλύονται στον τόμο. Ενδιαφέρον θα παρουσίαζε περαιτέρω μελέτη όσον αφορά τις σχέσεις πολιτικής και θρησκείας και τον τρόπο που αυτές επιδρούν στην ευρωπαϊκή πορεία της περιοχής, προοπτική για την οποία η εν λόγω συλλογή κειμένων προσφέρει πλούσιο υλικό. Πα-

ρατηρώντας τις διαδρομές που διαγράφουν αυτές οι δύο σφαίρες και τις μεταξύ τους αλληλεπιδράσεις είναι πιο εύκολο να κατανοήσουμε τις δυσκολίες στην πορεία του εκδημοκρατισμού, αλλά και την κλίση των χωρών αυτών προς τον λαϊκισμό, τον ευρωσκεπτικισμό και τον εξτρεμισμό. Πολύ συνοπτικά μπορούμε να θεωρήσουμε πως η κομμουνιστική κληρονομιά έχει δημιουργήσει μια παρακαταθήκη αυταρχικής συμπεριφοράς, κάτι που αφήνει ανοικτό το ζήτημα μιας ενδεχόμενης 'ροπής' προς αντιδραστικές πολιτικές λύσεις.

Γιώργος Κόρδας

Rainer Schnell, Paul B. Hill & Elke Esser, *Μέθοδοι εμπειρικής κοινωνικής έρευνας*, επιστημονική επιμ. Ν. Ναγόπουλος & Γ. Γκιόσος, συνεργασία Μ. Μαύρη, μτφρ. Ν. Ναγόπουλος, εκδόσεις Προπομπός, Αθήνα 2014, 526 σελ.

ΕΧΟΝΤΑΣ κάνει ήδη δέκα εκδόσεις στα γερμανικά από τον εκδοτικό οίκο Oldenbourg Wissenschaftsverlag το βιβλίο των Schnell, Hill & Esser με πρωτότυπο τίτλο *Methoden der empirischen Sozialforschung* έχει επάξια κα-

τακτήσει μια θέση στα 'ευπώλητα' της ειδικής εκείνης κατηγορίας βιβλίων στην οποία ανήκουν τα ακαδημαϊκά συγγράμματα. Για τις κοινωνικές επιστήμες συγκαταλέγεται πλέον στα σημαντικά και αναγνωρισμένα πονήματα, η ύλη του οποίου συνοδεύει τη διδασκαλία του αντικειμένου της μεθοδολογίας σε πολλά προγράμματα σπουδών γερμανικών πανεπιστημίων. Κυκλοφόρησε το 1989 και έκτοτε κάθε νέα έκδοση του βιβλίου δεν αποτελεί απλή ανατύπωση, αλλά μια ουσιαδώς εμπλουτισμένη νέα έκδοση, με

καινούργιες θεματικές ενότητες, που συμπληρώνουν και βελτιώνουν την προηγούμενη.

Κεντρικός στόχος των συγγραφέων (δύο καθηγητών στα πανεπιστήμια Duisburg-Essen και RWTH Aachen και μίας διευθύντριας της εταιρείας δημοσκοπήσεων Academic Data) είναι το βιβλίο τους να λειτουργήσει ως γέφυρα που θα διασυνδέσει την κοινωνική θεωρία με την εμπειρική κοινωνική έρευνα και ανάλυση. Με άλλα λόγια δεν πρόκειται για σύγγραμμα που περιορίζεται στην ανάδειξη των τεχνικών και των εφαρμογών της εμπειρικής έρευνας, όπως αυτή αναπτύσσεται στον χώρο των κοινωνικών επιστημών, αλλά πραγματεύεται παράλληλα την εξέλιξη της εμπειρικής κοινωνικής έρευνας καθώς και τις επιστημολογικές διαστάσεις της δίνοντας έμφαση σε όλα τα στάδια της ερευνητικής διαδικασίας: από τη θεωρητική διατύπωση του ερευνητικού ερωτήματος μέχρι την τεχνική υλοποίηση του στόχου της έρευνας.

Το βιβλίο των Schnell, Hill & Esser γράφτηκε με την πρόθεση να βοηθήσει στη διδασκαλία του μαθήματος της μεθοδολογίας στα προπτυχιακά και μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών πανεπιστημιακών σχολών κοινωνικών επιστημών. Πρόκειται με άλλα λόγια για ένα διδακτικό σύγγραμμα που φιλοδοξεί να εισαγάγει τον

φοιτητή στην ερευνητική διαδικασία εκκινώντας από τη διατύπωση ενός αρχικού ερευνητικού προβλήματος και την επιλογή της θεωρητικής αφετηρίας καθώς και των εννοιακών προσδιορισμών του ερευνητικού αντικειμένου και φθάνοντας έως τον ορισμό των επιμέρους επιπέδων από τα οποία θα διέλθει το όλο ερευνητικό εγχείρημα: τον σχεδιασμό και καθορισμό του αντικειμένου της έρευνας έως τη συλλογή, κωδικοποίηση, ανάλυση και δημοσίευση των δεδομένων της. Πρόκειται για μια διαδικασία αναδραστική, όπως εμφανικά σημειώνουν οι συγγραφείς, καθώς τα εμπειρικά αποτελέσματα θα ανατροφοδοτήσουν την αρχική θεωρία αναδεικνύοντας —εμπειρικά πλέον— θεμελιωμένες συσχετίσεις, οι οποίες μπορεί να επιβεβαιώσουν ή να διαψεύσουν συσχετίσεις, την ύπαρξη των οποίων με έναν κάποιο τρόπο και σε ένα προηγούμενο (προμεθοδολογικό) στάδιο έχει υπαινιχθεί η θεωρία.

Στα ιδιαίτερος ενδιαφέροντα κεφάλαια του βιβλίου είναι εκείνο που αναφέρεται στην ιστορική εξέλιξη της εμπειρικής έρευνας: από τον 19ο αιώνα και την πρώτη (προπολεμική) φάση της εμπειρικής κοινωνικής έρευνας στη Γερμανία (Ένωση για την Κοινωνική Πολιτική), την Αυστρία (Κύκλος της Βιέννης, Οικονομική Ψυχολογία) και τις ΗΠΑ (Σχολή του Σικάγο, δημοσκοπι-

κή έρευνα), έως τη μεταπολεμική και την ύστερη μεταπολεμική περίοδο με την εξέλιξη των ερευνών κοινής γνώμης, όπως και της συμβουλευτικής υποστήριξης της πολιτικής. Ο σκοπός της κοινωνικής έρευνας από υπάρξεώς της συνίσταται στην εξήγηση των κοινωνικών φαινομένων. Όσο καλύτερα δομημένο είναι ένα ερευνητικό σχέδιο, τόσο αρτιότερα μπορεί να θεμελιωθεί η σχέση μεταξύ αιτίας και επίδρασης και συνεπώς ελέγχου της ερευνητικής υπόθεσης εργασίας, παρότι ο έλεγχος των αιτιωδών σχέσεων δεν είναι εύκολο να συναχθεί.

Άλλο ένα ενδιαφέρον κεφάλαιο του βιβλίου είναι εκείνο που αναφέρεται στις τεχνικές της συλλογής δεδομένων: δημοσκοπήσεις, ερωτηματολόγια στο πλαίσιο τυποποιημένων συνεντεύξεων, online έρευνες και web-surveys, αφηγηματικές ή θεματικές συνεντεύξεις κ.λπ. Έμφαση δίνεται στις ακολουθούμενες διαδικασίες αλλά και τα προβλήματα που συνοδεύουν κάθε μια τέτοια παλιά ή νέα τεχνική, με τρόπο που ο ερευνητής μπορεί όντως να βοηθηθεί σημαντικά εφαρμόζοντας αρτιότερα μια μεθοδολογία και βελτιώνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο την ποιότητα των δεδομένων που έχει σχεδιάσει να συλλέξει.

Σημαντικά είναι και τα παραρτήματα της έκδοσης, όπου μεταξύ άλλων επισημαίνονται ζη-

τήματα που αφορούν τους κανόνες δεοντολογίας μιας ερευνητικής εργασίας. Η λανθασμένη χρήση στοιχείων και η μη ορθή αναφορά στις πηγές είναι μόνο δύο —τα πιο γνωστά— από τα ζητήματα εκείνα που συνδέονται με εσφαλμένη ερευνητική συμπεριφορά. Ο κατάλογος των ερευνητικών σφαλμάτων στο επίπεδο της δεοντολογίας είναι πολύ ευρύτερος, με τους συγγραφείς να αναφέρονται σε μια ευρεία γκάμα τέτοιων θεμάτων (π.χ. παραβίαση πνευματικής ιδιοκτησίας) που δυστυχώς ολοένα πληθαίνουν στις ημέρες μας.

Στα πλεονεκτήματα του βιβλίου ανήκει η σαφήνεια, ο εύληπτος τρόπος με τον οποίο παρουσιάζονται σύνθετες θεματικές, η διάρθρωση της ύλης, οι εντός πλαισίου επισημάνσεις και ενδιαμέσες συνόψεις που υπάρχουν μέσα σε κάθε ενότητα, η επιπρόσθετη σχολιασμένη βιβλιογραφία που συνοδεύει κάθε κεφάλαιο, για όσους θέλουν να εμβαθύνουν έτι περαιτέρω στο θεματικό υποπεδίο αναφοράς, καθώς και οι λέξεις-κλειδιά με τις οποίες ολοκληρώνεται κάθε κεφάλαιο του βιβλίου. Το μικρό ευρετήριο καθιστά το σύγγραμμα εύχρηστο και βοηθά τις θεματικές αναζητήσεις μέσα σε έναν πολυσέλιδο τόμο. Στις ελλείψεις του βιβλίου ανήκει η σποραδική και μόνο αναφορά στις ποιοτικές μεθόδους της εμπειρι-

κής κοινωνικής έρευνας καθώς και στη χρήση μικτών μεθοδολογιών, πεδίο που χαρακτηρίζεται ιδιαιτέρως αναπτυσσόμενο στην εμπειρική κοινωνική έρευνα.

Η ελληνική έκδοση στηρίχθηκε στην ένατη γερμανική έκδοση, η οποία στη γερμανική αγορά κυκλοφόρησε το 2011. Οι επισημονικοί επιμελητές του ελληνικού τόμου —μεταξύ των οποίων ο Ν. Ναγόπουλος που έκανε και τη μετάφραση— έδωσαν στο ελληνικό κοινό ένα ιδιαιτέρως αξιόλογο και από κάθε άποψη φροντισμένο έργο. Το βιβλίο είναι καλομεταφρασμένο· οι έννοιες έχουν προσεχθεί εξαιρετικά όσον αφορά την ελληνική τους απόδοση, πινάκες και σχήματα που συνοδεύουν

την έκδοση είναι απολύτως εύστοχα τοποθετημένα μέσα στο κείμενο. Τα τυπογραφικά λάθη είναι ελάχιστα. Ενώ το βιβλίο είναι πυκνογραμμμένο, παραμένει αρκετά ‘φιλικό’ για τον αναγνώστη.

Οι *Μέθοδοι εμπειρικής κοινωνικής έρευνας* καλύπτουν ένα κενό στην ελληνική βιβλιογραφία. Η ποιότητα του περιεχομένου γενικότερα και της ελληνικής έκδοσης ειδικότερα μας κάνει να ελπίζουμε ότι ο συγκεκριμένος τόμος θα βρει τη θέση που του αξίζει στα προγράμματα σπουδών των ελληνικών Α.Ε.Ι. και στις εγχώριες πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες.

Βασιλική Γεωργιάδου